

20

ÖLÇÜ VE TARTI

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
إِذَا وَزَنْتُمْ فَأَرْجِحُوا

Câbir b. Abdillâh (r.a), Rasûlullah'ın (s.a) şöyle buyurduğunu söylemiştir: **“Tarttığınız zaman ağır tartın”**¹²⁷.

127 İbn Mâce, Ticârât, 34. Hadisin isnadı *sahihtir*.

AÇIKLAMA

Rasûl-i Ekrem'in bu emir ve talimatından, ölçü ve tartı işlerinde satıcıların çok dikkatli ve dürüst davranmaları hatta tartının müşteriye avantaj sağlayacak şekilde yapılması gerektiği anlaşılır. Zira eksik tartmak da bir nevi hırsızlıktır. "Ağır tartın!" cümlesinin orijinal formunda geçen *ircâh* kelimesi, iki kefesinden birini (mal ve eşyanın bulunduğu taraf) meyledecek şekilde teraziyi ağır tutarak tartıyı gerçekleştirmek demektir. Şüphesiz bu uygulama, helâl yolla kazanç peşinde olan fedakâr satıcıya itimadı artırdığı gibi, aldatılmadığını aksine kendisine cömert davranıldığını gören müşteri için de bir mutluluk vesilesi olmaktadır.

Rasûl-i Ekrem, alışverişlerde ölçü ve tartının kullanılmasını teşvik etmiş ve bu hususta ümmetine örnek olmuştur. Rasûl-i Ekrem'in şu hadisleri dikkat çekicidir: "Satığın zaman ölçerek sat, aldığın zaman da ölçerek al!"¹²⁸ ve "Yiyeceklerinizi ölçünüz/tartınız ki, sizin için bereketli olsun!"¹²⁹. İmam Buhârî bu hadisi, kişinin ailesine sarf etmek üzere satın aldığı erzakı "ölçüp tartmasının müstehap oluşu" mânasına gelen bab (konu) başlığı altında rivâyet eder.

Demek oluyor ki, bir hafta, bir ay, bir yıl gibi zaman zarfında aile efradı için sarf edilecek gıda maddeleri ve diğer ihtiyaçların ölçülüp tartılması bereket vesilesidir. Şüphesiz bu bereket, aile bütçesinin dengeli bir seyir takip etmesinde ve miktarı belli olan erzâkın aileye ne kadar gideceği hesap edilerek ona göre hazırlık yapılmasında ortaya çıkacaktır. Burada işaret edilmelidir ki, özellikle misli malların ölçülüp tartıl-

128 Buhârî, Büyü, 51.

129 Buhârî, Büyü, 52; İbn Mâce, Ticârât, 39; Ahmed b. Hanbel, IV, 131; Tûsi, *Tehzibü'l-ahkâm*, V, 148.

maksızın toptan olarak tahmin ve göz kararı (kabal pazarı, kabala, götürü usûlü) ile alınıp satılması, ciddi bir bilinmezlik ve aldanma riski taşımadığından câiz görülmüştür.

Ölçü ve tartı konusunda titizlik göstermeyen ticaret ehline yönelik tehdit içeren pek çok âyet-i kerîme vardır. Onlardan birisi şudur: “Eksik ölçüp tartan hilekârlara yazıklar olsun! Onlar insanlardan kendilerine bir şey aldıkları zaman tam ölçerler. Kendileri başkalarına bir şey ölçtükleri veya tarttıkları zaman eksik ölçer ve tartarlar. Onlar tekrar diriltileceklerini sanmıyorlar mı?”¹³⁰.

Rasûl-i Ekrem de ölçek ve terazi kullanan kesimlere duymaları gereken sorumluluğu şöyle hissettirir: “Sizler öyle iki işi üstlendiniz ki, sizden önce gelip geçen ümmetler bu yüzden (ölçü ve tartıda dikkatsizlikleri sebebiyle) helâk oldu”¹³¹.

130 Mutaffîfîn 83/1-4

131 Tirmizî, Büyü, 9.